

HET VERHAAL VAN TOBIT VERKLAARD

Naar aanleiding van het verhaal van Tobit en de engel kreeg ik van pastoor Ad Blommerde een boek met een uitleg van dit verhaal. In de inleiding ervan wordt opgemerkt dat Rembrandt zijn hele leven gefascineerd is geweest door dit verhaal. Hij heeft er ruim veertig tekeningen, etsen en schilderijen aan gewijd, méér dan enige ander bijbelverhaal. Eén tekening is hier bijgevoegd. In het boek staat een poging van Drewermann om het verhaal dieptepsychologisch te duiden. Het gaat ongeveer als volgt.

Tobit is een vroom man in zijn ouderdom maar is een tragische figuur. In ballingschap is hij de enige die de wet van God onderhoudt. Overtuigd dat alleen hij het bij het rechte eind heeft, wordt hij een eenzame en verbitterde man. Zijn gevoelsleven raakt geleidelijk aan bevroren. Hij wordt een vreemdeling te midden van zijn eigen volk. Vooral als hij in zijn armoede ook nog blind wordt. Hij die zich verzet heeft tegen de wereld om hem heen, kan nu die wereld niet meer zien. Duisternis alom, nergens ziet hij nog iets positiefs. Ook niet als zijn vrouw als beloning na hard werken om aan eten te komen, met een geitje thuiskomt. Tobit denkt dat zijn vrouw dat gestolen heeft. Voor het eerst in zijn leven doet hij onrecht en vereenzaamt nog meer. Hij vindt zijn leven dat hij aan God heeft opgedragen zinloos en wil alleen nog maar sterven.

De tegenpool van de oude Tobit is de jonge Sara. Ook zij is vroom, maar angstig om het leven te aanvaarden zoals het is. Zeven keer is zij aan een man ten huwelijk gegeven en allemaal zijn ze in de bruidsnacht omgekomen. Hierdoor zien de mannen haar als een mannenverslindster. Ze wordt bespot en buitengesloten. Net als Tobit kan ze zonder liefde niet leven. Voor beide dreigt het gevaar van isolement en ondergang. De vraag is nu hoe een mens op tragische wijze in het goede verstrikt, zich kan bevrijden. Hoe een brug te slaan tussen vroomheid en leven? Redding kan alleen komen door tussenkomst van God.

Rafaël, een engel van God, komt hulp en goede raad geven. Door Rafaël leert Tobias, de zoon van Tobit, op reis Sara kennen. Sara en Tobias overwinnen hun angst en ontdekken de liefde. Door de raad die Rafaël aan Tobias geeft, krijgt Tobit het licht in zijn ogen terug. Het nieuwe zien van Tobit maakt zijn leven weer 'het aanzien waard'. Ook doordat Sara zijn oude leven weer nieuw maakt. God komt tot ons in een gestalte waarin we vertrouwen kunnen stellen. Hier in dit verhaal is het een engel, maar het kan ook een ons vertrouwd figuur zijn. In alles wat we ervaren in lief en leed is het God die ons in alle dingen leidt, ook al weten wij dit niet.

Het verhaal kan ook eigentijds geïnterpreteerd worden. Kerkelijke leiders die alleen maar trachten te leven volgens de regels en deze regels in hun vroomheid dwingend opleggen aan de mensen zich heen, vervreemden zich van deze wereld en worden wantrouwig en blind. Redding kan komen door het geven van ruimte aan anderen, aan mensen die nu buitengesloten zijn in het leiderschap, te weten vrouwen als Sara. Deze redding kan alleen komen als men de tussenkomst van God aanvaardt. Op deze wijze kan voorkomen worden dat de kerk als gemeenschap van God verkommert.

(Foto: tekening Rembrandt)

SV

Uit: Parochieblad St.Andreasparochie nr. 34, 10 november 2012